

Motion till riksdagen 2022/23:1411

av **Johan Hultberg (M)**

Åtgärder för ett mer hållbart och konkurrenskraftigt yrkesfiske

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillsätta en regelförenklingskommission för yrkesfisket och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att ta fram en handlingsplan i syfte att underlätta generations- och ägarskiften inom yrkesfisket och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över dagens infiskningskrav och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att pröva att införa begränsade fisketillstånd och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur samverkan mellan för yrkesfisket berörda myndigheter kan utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur utveckling av ett mer selektivt och skonsamt fiske långsiktigt kan stödjas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för att minimimåttet för havskräfta åter ska höjas till det tidigare minimimåttet på 13 centimeter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att förändra instruktionen till Havs- och vattenmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva om staten kan ta ett större ansvar för yrkesfiskets och vattenbrukets infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta skydds jakt på säl och skarv i fiskeområden även under fredningstider och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för förvaltningen av säl och skarv och stärka incitamenten för jakt och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ökade forskningsinsatser avseende skarvens påverkan på fiskbestånd och skarvförvaltning i praktiken och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att på ett tidigt plan involvera yrkesfisket i processer med att peka ut områden lämpliga för havsbaserad vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till mer forskning avseende havsbaserad vindkraft och dess påverkan på havets ekologi och andra näringar och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka provtagningen och övervakningen av dioxin och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Svenskt yrkesfiske ligger i framkant när det gäller utvecklingen av ett miljömässigt hållbart fiske och har så gjort under lång tid. För detta arbete förtjänar Sveriges yrkesfiskare beröm och uppskattning. Tyvärr upplever många yrkesfiskare snarare att de misstänkliggörs och att de tyngs av orimlig byråkrati i form av regelkrångel och en besvärlig kontrollapparat. Dagens omfattande byråkrati och svårigheter att få fiskelicens är några av förklaringarna till varför så få personer väljer att bli yrkesfiskare. Den tunga regelbördan och omfattande byråkratin minskar också såväl arbetsglädjen som lönsamheten för befintliga yrkesfiskare. Om Sverige långsiktigt ska ha ett livskraftigt yrkesfiske måste bördan av regler och byråkrati lätta. Det är särskilt viktigt för att skapa förutsättningar för fortlevnaden av det småskaliga kustnära fisket. Nu är det mycket angeläget att göra insatser för att göra yrkesfisket mer attraktivt. Inte minst behöver det bli enklare att bli yrkesfiskare då medelåldern inom yrkesfisket, åtminstone inom det demersala fisket och insjöfisket, är hög och stigande. Därav följer behovet av att underlätta generations- och ägarskiften. Nu krävs regelförenklingar och åtgärder för att stärka yrkesfiskets konkurrenskraft.

Minska regelbördan

Antalet yrkesfiskare och fiskefartyg i Sverige har minskat mycket drastiskt. För omkring tio år sedan hade exempelvis Bohuslän nära 700 fiskefartyg. Idag är antalet fartyg färre än 400. Samtidigt är genomsnittsåldern hos dagens yrkesfiskare hög och stigande, med undantag av det pelagiska fisket dit nyrekryteringen varit mer framgångsrik. Enligt Sveriges Fiskares Producentorganisation (SFPO) är medelåldern i yrkesfiskarkåren nu över 55 år. En föryngring och en bättre återväxt av aktiva

yrkesfiskare är nödvändig. För att möjliggöra detta krävs regelförenklingar. En regelförenklingskommission med representanter från branschen, Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Kustbevakningen samt andra berörda aktörer bör tillsättas. Syftet med kommissionen bör vara att identifiera problem och föreslå konkreta förändringar för att minska regelbördan och de kostnader som hör samman med dagens omfattande byråkrati och kontroll. Riksdagens miljö- och jordbruksutskott har tidigare avfärdat detta förslag med hänvisning bland annat till uppdrag som getts till Havs- och vattenmyndigheten liksom pågående arbete hos myndigheten. Utskottet har bland annat anfört att ”regeringen har tydliggjort att Havs- och vattenmyndigheten ska arbeta kontinuerligt med att belysa hur myndigheten har beaktat fiskerinäringens förutsättningar och vilka effekter myndighetens arbete och förvaltningsbeslut har haft på näringens utveckling” (2018/19: MJU3 s. 27). Det är bra, men det behövs mer än belysningar. Vad som krävs är konkreta regelförenklingar. Mycket kan beröra myndigheter, och då särskilt HaV, göra inom ramen för befintliga uppdrag och bemyndiganden, men ska regelförenklingsarbetet ta fart behöver det prioriteras politiskt. Genom att tillsätta en regelförenklingskommission skulle regeringen visa att regelförenklingsarbetet är viktigt och prioriterat. I den precis framtagna handlingsplanen för utveckling av svenskt yrkesfiske 2021–2026 lyser dessvärre regelförenklingsarbetet med sin frånvaro, vilket understryker vikten av att politiskt nu prioritera det arbetet. En regelförenklingskommission, som också undersöker hur fiskerikontrollen kan förbättras, behövs.

Underlätta generationsskiften och nyrekrytering

Regeringen bör ge HaV i uppdrag att ta fram en handlingsplan i syfte att underlätta generations- och ägarskiften inom yrkesfisket och göra det enklare att bli yrkesfiskare. En sådan handlingsplan bör utöver regelförenklingar för fisket ta sikte på bland annat finansierings- och skattemässiga frågor. Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten överlämnade i juni 2021 en ny gemensam strategi för yrkesfiske, vattenbruk, fritidsfiske och fisketurism. I denna konstateras att stora delar av det lokala kust- och insjöfisket har en åldrande yrkeskår, särskilt inom flera lokala kustfiskerier, liksom att nyrekryteringen är låg. Detta understryker vikten av att regeringen agerar och ger HaV ett tydligt uppdrag att inte bara beskriva utmaningarna utan också ta fram en handlingsplan för att underlätta generations- och ägarskiften liksom för att sänka instegströskeln. Det måste helt enkelt bli både enklare och mer attraktivt att bli yrkesfiskare.

Till den gemensamma strategin för yrkesfiske, vattenbruk, fritidsfiske och fisketurism har tre handlingsplaner kopplats, bland annat handlingsplanen för utveckling av svenskt yrkesfiske 2021–2026. Denna handlingsplan innehåller ett avsnitt om nyrekrytering av yngre till yrkesfisket. De konkreta förslagen och aktiviteterna i handlingsplanen för att underlätta för nyrekrytering är få, men ett exempel på aktivitet som nämns är att utreda möjligheten att göra tillägg i fiskelagen för att göra det möjligt att premiera yngre vid licensgivning. En sådan utredning vore välkommen men är samtidigt otillräckligt. Ett problem idag är att många tillstånd för yrkesfiske innehas av personer som i praktiken inte bedriver något egentligt yrkesmässigt fiske utan som snarare har fisket som en bisyssla eller sidoinkomst. Det kan exempelvis vara yrkesfiskare som uppnått pensionsålder men som fortsätter att fiska även efter pension

men då i en mycket begränsad omfattning. Mot denna bakgrund bör dagens infiskningskrav ses över. Detta i syfte att skärpa kraven för att få fortsatt fisketillstånd. Genom att skärpa kraven skulle sannolikt färre fisketillstånd förnyas. Det hade i förlängningen kunnat göra det enklare för nya personer att erhålla fisketillstånd, vilket vore betydelsefullt för möjligheten att skapa bättre förutsättningar för nyrekrytering till, och förnyring av, kåren av yrkesfiskare. Samtidigt som en översyn av infiskningskraven skulle också möjligheten att införa ett begränsat fisketillstånd kunna prövas. Ett begränsat fisketillstånd skulle exempelvis kunna innebära tillstånd för fiske av havskräfta med bur men med betydligt färre burar än vad ett normalt tillstånd medger. Ett sådant begränsat tillstånd skulle kunna vara en möjlighet för yrkesfiskare som vill trappa ned sin verksamhet att ändå fortsätta. Ett begränsat fisketillstånd skulle då förslagsvis vara förknippat med ett lägre infiskningskrav än ett normalt tillstånd.

Ge Havs- och vattenmyndigheten i uppgift att främja ett konkurrenskraftigt svenskt yrkesfiske

HaV bör också få som klar och uttalad grundläggande uppgift att främja ett konkurrenskraftigt svenskt yrkesfiske. I instruktionen till Jordbruksverket slås fast, redan i instruktionens första paragraf, att verket har i uppgift att arbeta för ”ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet och en livsmedelsproduktion till nytta för konsumenterna” (SFS 2019:712). HaV bör ges i uppgift att, liksom Jordbruksverket, arbeta för ett konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet. Det vore en förändring som skulle kunna göra stor skillnad för såväl yrkesfisket som vattenbruket. Regeringen bör därför i instruktionen till HaV införa en motsvarande skrivning som den som finns i 1 § förordningen (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk. Vidare bör regeringen se över hur samverkan mellan för yrkesfisket berörda myndigheter kan utvecklas. Främst rör detta samverkan och rollfördelningen mellan Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket.

Fortsätt utvecklingen av ett selektivt och skonsamt fiske

För att utveckla ett selektivt och skonsamt fiske och för att underlätta för omställningen till dagens landningsskyldighet gjorde dåvarande alliansregeringen en ekonomisk satsning på utvecklingen av selektiva och skonsamma fiskemetoder. En satsning som den rödgröna regeringen förlängde. Den nya moderatledda regeringen bör överväga hur utvecklingen av ett mer selektivt och skonsamt fiske långsiktigt kan stödjas. Det är positivt att det är möjligt att söka medel ur havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027 för att vidta åtgärder för ett mer hållbart fiske. Exempelvis finns möjlighet att söka stöd för investeringar i bland annat selektiva redskap liksom för innovationsprojekt för att utveckla redskap. Inom trålfisket efter kräfta i Bohuslän utvecklades en rist för att sortera bort kräftor som är mindre än det tidigare minimimåttet på 13 centimeter. Dessvärre minskades minimimåttet inom EU för havskräfta från 13 centimeter till 10,5 centimeter. Den sänkningen gjorde användningen av en sådan rist ekonomiskt närmast omöjlig. Sänkningen av minimimåttet har i Sverige kritiserats av

såväl forskare och miljöorganisationer som de svenska kräftfiskarna. Den svenska fiskarkåren har varit tämligen överens om att sänkningen medför både betydande ekologiska och ekonomiska risker. Skagerrak och Kattegatt har bland de absolut bästa kräftbestånden i världen, vilket skapar goda möjligheter till ett lönsamt, ekologiskt hållbart och således långsiktigt fiske. Sverige måste slå vakt om denna goda situation och bör därför verka för att minimimåttet för havskräfta höjs inom EU.

Säkra nödvändig infrastruktur

Nätverket Fiskekommunerna, som bland annat har nio kommuner i Bohuslän som medlemmar, har påtalat behovet av ett större nationellt ansvarstagande för att den infrastruktur och beredningsindustri som är central för svenskt yrkesfiske ska kunna upprätthållas och stärkas. I sitt yttrande till förslaget till ny gemensam strategi för svenskt fiske och vattenbruk lyfter Fiskekommunerna att främjandet av större beredningsanläggningar och landningshamnar bör ses som ett nationellt snarare än kommunalt intresse. En synpunkt som dessvärre inte har omhändertagits i strategin eller i den tillhörande handlingsplanen.

För små kommuner är det ofta svårt eller rent av omöjligt att göra erforderliga investeringar i landningshamnar, i reningsverk och annat som krävs för storskaliga beredningsanläggningar. Regeringen bör därför pröva om staten kan ta ett större ansvar för detta. Ska svenskt yrkesfiske och vattenbruk kunna utvecklas är det helt centralt med en livskraftig beredningsindustri och erforderlig infrastruktur i form av bland annat hamnar med tillhörande infrastruktur på land.

Förvalta bestånden av säl och skarv

Säl och skarv har en betydande påverkan på fiskbestånden. Därför är det bra att Naturvårdsverket sedan den 1 februari 2022 har ett bemyndigande att fatta beslut om licensjakt på såväl gråsäl som knobbsäl. Nu är det angeläget att licensjakt på säl kontinuerligt genomförs eftersom antalet sälar har ökat kraftigt och därmed vållar allt större problem för yrkesfisket. Vidare bör skyddsjakt på säl och skarv tillåtas i fiskeområden även under fredningstid.

För att skapa en aktiv och långsiktigt hållbar förvaltning av säl och skarv är det viktigt att se över de ekonomiska förutsättningarna för förvaltningen och stärka incitamenten för jakt. Konkret handlar det bland annat om att handel med sälprodukter behöver tillåtas igen. Det är dock en fråga som Sverige inte har egen rådighet över, men regeringen behöver ha en tydlig plan för hur man avser att driva frågan inom EU och Världshandelsorganisationen (WTO). Vidare bör regeringen arbeta för att öppna upp möjligheten att använda medel ur Europeiska havs- och fiskerifonden för att stimulera jakt på säl och skarv.

Antalet skarvar har ökat mycket kraftigt i Sverige. Idag finns det omkring 5 800 skarvpar bara i Bohuslän. Skarvens påverkan på fiskbestånden behöver beforskas mer, detsamma gäller hur en god förvaltning av skarv kan utformas. Området 8-fjordar, som består av fjordarna mellan och innanför Tjörn och Orust (dvs. By-, Havstens-, Kalvö-, Stig-, Halse-, Askerö-, Hake- och Älgöfjorden), lämpar sig väl för olika forsknings-

försök avseende skarv och skarvförvaltning. Regeringen bör ta initiativ till ökade forskningsinsatser avseende skarvens påverkan på fiskbestånd liksom om skarvförvaltning i praktiken. I detta sammanhang bör regeringen överväga att ge Naturvårdsverket och HaV i uppdrag att inleda ett gemensamt forskningsprojekt i 8-fjordarområdet med försök med exempelvis storskalig jakt på skarv i hela eller delar av området. Inom området har en hel del relevant forskning bedrivits om bland annat ekosystembaserad fiskeförvaltning i praktiken. Bland annat utifrån den relevanta forskning som redan bedrivits i området angående skarv, fiskefria områden med mera torde 8-fjordarområdet lämpa sig väl för vidare forskning om skarv och skarvförvaltning.

Ge yrkesfisket inflytande över etableringen av havsbaserad vindkraft

Ett växande hot mot yrkesfisket är planerna på många och mycket stora vindkraftsparker till havs. Under våren 2021 inleddes exempelvis samråd kring två mycket stora projekt, Mareld och Poseidon, i havet mellan Danmark och Sverige. Bara dessa båda projekt skulle täcka ett område på många hundra kvadratkilometer, och båda projekten är planerade inom områden som är av riksintresse för yrkesfisket. Skulle projekten bli verklighet skulle det svenska yrkesfisket förlora stora fångstområden. Därtill skulle viktiga förnyingsområden riskera att påverkas negativt. Den nya regeringen behöver visa att de vackra orden i livsmedelsstrategin liksom i den maritima strategin för konkurrenskraftig livsmedelsproduktion och ökad produktion omsätts i handling. Regeringen måste säkerställa att de många och stora planerna på havsbaserad vindkraft inte äventyrar yrkesfiskets långsiktiga möjligheter och konkurrenskraft. Yrkesfisket bör därför på ett tidigt plan involveras i processen med att peka ut områden lämpliga för havsbaserad vindkraft. Vidare bör regeringen undersöka hur forskningen kring havsbaserad vindkraft och dess påverkan på havets ekologi, yrkesfisket och andra näringar kan förstärkas. Inte minst behövs fler långtidsstudier om vilken påverkan vindkraftsparker till havs har i allmänhet och på den marina ekologin i synnerhet.

Utöka provtagningen av dioxin i fisk

Ett problem för delar av svenskt yrkesfiske är dioxinproblematiken. Fet fisk från Östersjön, men också från Vänern och Vättern, innehåller ofta dioxin i nivåer som överskrider EU:s gränsvärden. Det gör att mycket av fångsten av fisk i dessa vatten inte används till humankonsumtion. Sedan 2002 har Sverige dock ett undantag från EU:s strikta gränsvärden, vilket innebär att vissa fiskarter, däribland strömming/sill större än 17 cm, lax och röding, får säljas på den svenska marknaden liksom till länder med motsvarande undantag även om dioxinhalten skulle överskrida EU:s gränsvärden. Undantaget är villkorat med att Livsmedelsverket informerar om riskerna med fet fisk från Östersjöområdet samt ger ut kostråd avseende denna fisk. I syfte att kunna förbättra rådgivningen till konsument och i syfte att på ett säkert sätt kunna öka humankonsumtionen av fisk från Östersjön, Vänern och Vättern bör dagens provtagning och övervakning av dioxin utökas. Dagens provtagning är mycket begränsad, vilket gör att

kunskapen idag är dålig om hur dioxinhalten varierar mellan exempelvis olika områden och storlek på fisk. Regeringen bör därför ge uppdrag att utöka dagens provtagning och övervakning av dioxin. En ökad provtagning kan förhoppningsvis ge svar på frågor om när, var och hur dioxinhalten varierar liksom om källor till dioxin.

Johan Hultberg (M)